

УДК 37.016:028:821.161.2
DOI <https://doi.org/10.32999/ksu2413-1865/2026-115-4>

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ЕМПАТІЙНОГО ЧИТАННЯ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ А. КОКОТЮХИ «ВРЯТУВАТИ БЕРЕЗЕНЬ»)

Давидова Вікторія Олегівна,
здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
Університет Григорія Сковороди в Переяславі
vygovskajav@gmail.com
orcid.org/0009-0005-9451-767X

Метою статті є комплексне теоретичне обґрунтування та практичне моделювання методики формування емпатійного читання в учнів старшої школи на уроках української літератури (на матеріалі роману Андрія Кокотюхи «Врятувати Березень»). Актуальність дослідження зумовлена наявністю в сучасній дидактичній практиці суперечності: попри високу затребуваність антиколоніальних студій та осмислення історичної травми, реальний навчальний процес часто зводиться до репродуктивного відтворення біографічних фактів і формального літературознавчого розбору, що ігнорує емоційний стан підлітків. У контексті впровадження концепції Нової української школи постає гостра потреба у зміщенні фокусу із сухої академічної термінології на розвиток емоційно-ціннісних компетенцій, емоційного інтелекту та психологічної стійкості випускників. Наукова новизна дослідження полягає у створенні цілісного методичного алгоритму, який інтегрує фундаментальні психологічні функції емоцій у процес аналізу сучасного художнього тексту про досвід повномасштабної війни.

Серед основних **методів**, які дозволили виявити психолого-педагогічний потенціал твору та розробити ефективну систему занять, використано: метод емоційного занурення, контекстуальний та мікротекстовий аналіз зон підвищеної емоційної напруги, методику «застиглого кадру», прийоми проєкції особистісного досвіду, а також загальнонаукові методи опису, систематизації та теоретичного узагальнення.

У результаті дослідження доведено доцільність застосування опору концептуальних положень С. Васюти, О. Красовської та Л. Горбань щодо сигнальної та регулювальної функцій емоцій і почуттів як внутрішніх збудників діяльності особистості. Запропоновано авторську методичну систему шкільного аналізу трьох ключових смислових блоків роману: «Руйнування звичного світу та першооснови опору», «Протистояння колоніальній жорстокості та психологічному тиску» і «Цінність людського життя». На прикладі конкретних текстуальних фрагментів (перші хвилини вторгнення, сцени окупаційного насильства, мить батьківського катарсису) продемонстровано дієвість системи відкритих емпатійних запитань та рефлексивних вправ, які забезпечують еволюцію внутрішнього стану старшокласника від первинного шоку й дисоціації до солідарності та конструктивної громадянської позиції.

Висновки. Дослідження підтверджує, що емпатійне читання виступає ефективним тренажером для емоційного інтелекту, трансформуючи сприйняття тексту з пасивного споживання у живий досвід. Залучення сигнальної функції емоцій дозволяє підліткам дешифрувати складні культурні коди й розпізнавати маніпуляції, а регулювальна функція забезпечує вихід із кризових станів через усвідомлення власної ідентичності. Аналіз емоційно-складного художнього матеріалу в безпечному просторі уроку формує стійкий психологічний імунітет та готовність протистояти викликам. Перспективним вважаємо подальший аналіз інтеграції цифрових візуальних засобів для інтенсифікації емпатійного читання.

Ключові слова: антиколоніальний дискурс, емоційно-ціннісне ставлення, емпатійне читання, методика навчання літератури, Нова українська школа, учні старшої школи.

METHODS FOR DEVELOPING EMPATHETIC READING IN UKRAINIAN LITERATURE LESSONS (BASED ON A. KOKOTYUKHA'S NOVEL "SAVING MARCH")

Davydova Viktoriia Olegivna,
third-level (research) postgraduate student
Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav
vygovskajav@gmail.com
orcid.org/0009-0005-9451-767X

The purpose of this article is to provide a comprehensive theoretical justification and practical modelling of a methodology for developing empathetic reading skills among upper secondary school pupils in Ukrainian literature lessons (using A. Kokotyukha's novel "Save March" as a case study). The relevance of the study

stems from a contradiction present in contemporary teaching practice: despite the high demand for anti-colonial studies and the reflection on historical trauma, the actual teaching process often boils down to the rote reproduction of biographical facts and formal literary analysis, which ignores the emotional state of adolescents. In the context of implementing the concept of the New Ukrainian School, there is an urgent need to shift the focus from dry academic terminology to the development of emotional and value-based competencies, emotional intelligence and psychological resilience among graduates. The scientific novelty of the study lies in the creation of a comprehensive methodological algorithm that integrates the fundamental psychological functions of emotions into the process of analysing a contemporary literary text about the experience of full-scale war.

Among the **main methods** used to identify the psychological and pedagogical potential of the work and develop an effective system of lessons are: the method of emotional immersion, contextual and microtextual analysis of areas of heightened emotional tension, the 'frozen frame' technique, methods of projecting personal experience, as well as general scientific methods of description, systematisation and theoretical generalisation.

The results demonstrate the validity of drawing on the conceptual frameworks of S. Vasyuta, O. Krasovska and L. Gorban regarding the signalling and regulatory functions of emotions and feelings as internal drivers of personal activity. The author proposes a methodological framework for analysing three key thematic blocks of the novel: 'The destruction of the familiar world and the foundations of resistance', 'Resistance to colonial brutality and psychological pressure', and 'The value of human life'. Using specific textual fragments as examples (the first moments of the invasion, scenes of occupation violence, a moment of parental catharsis), the effectiveness of a system of open-ended empathic questions and reflective exercises is demonstrated, which ensure the evolution of the senior school pupil's inner state from initial shock and dissociation to solidarity and a constructive civic stance.

Conclusions. The study confirms that empathetic reading serves as an effective tool for developing emotional intelligence, transforming the perception of a text from passive consumption into a vivid experience. Engaging the signalling function of emotions enables adolescents to decipher complex cultural codes and recognise manipulation, whilst the regulatory function provides a way out of crisis situations through an awareness of their own identity. Analysing emotionally complex literary material within the safe space of the classroom builds robust psychological resilience and a readiness to face challenges. We consider further analysis of the integration of digital visual resources to enhance empathetic reading to be a promising avenue.

Keywords: *anti-colonial discourse, emotional and value-based attitude, empathetic reading, literature teaching methodology, New Ukrainian School, senior school pupils.*

Вступ. Сучасна школа стикається з парадоксальною ситуацією, де, попри задекларовану актуальність антиколоніальних студій, на практиці ми часто бачимо лише «сухий» переказ біографій та формальний розбір творів на художні засоби. Проблема в тому, що стандартні методичні підходи, орієнтовані на вивчення компонентів антиколоніального, зовсім не враховують емоційний стан старшокласників. Вивчення текстів про історичну травму чи боротьбу за ідентичність перетворюється на чергове академічне навантаження, яке не викликає відгуку в душі учнів старшої школи. Запитання, що ставляться на уроках, зазвичай закриті або занадто теоретичні, тому вони просто не здатні вивести клас на рівень справжнього, живого діалогу. У зв'язку з цим перед учителем-словесником постає складне завдання: змістити фокус із чистого літературознавства на розвиток емпатії.

Актуальність дослідження полягає у тому, що текст має перестати бути об'єктом беземоційного запам'ятовування термінології та історичних фактів, а навпаки – стати живим досвідом, що викликає реальні емоції та рефлексію. Тільки через співпереживання героям, через пропускання їхнього болю та викликів криз власний досвід учень може по-справжньому досягнути антиколоніальний дискурс. Якщо вчителю вдасться досягти цього емоційного стану

в учня, то література нарешті перестане бути формальним предметом, перетворившись на інструмент формування свідомої, емпатичної особистості.

Метою роботи є обґрунтування теоретичних засад та розроблення практичної методики формування емпатійного читання на уроках української літератури в старшій школі (на матеріалі роману Андрія Кокотюхи «Врятувати Березень»). Для досягнення поставленої мети використано методи теоретичного аналізу, аналізу й синтезу наукових положень, текстуального та мікроаналітичного аналізу художнього твору, а також методичної інтерпретації його емоційно насичених фрагментів.

Методи дослідження. Теоретичний аналіз наукових праць з психології, педагогіки та методики навчання літератури дав змогу з'ясувати особливості емоційного сприйняття художнього тексту, механізми емпатії та роль емоцій у пізнавальній діяльності учнів. Метод аналізу й синтезу використано для узагальнення положень щодо емоційно-ціннісного ставлення та емпатійного читання. Текстуальний і мікроаналітичний методи застосовано під час аналізу емоційно напружених фрагментів роману А. Кокотюхи «Врятувати Березень». Методична інтерпретація художнього матеріалу дала можливість визначити прийоми роботи з текстом, зокрема, систему емпатійних запитань,

спрямованих на осмислення учнями емоційних реакцій героїв, ціннісних конфліктів та антиколоніальних смислів твору. На основі проведеного аналізу змодельовано практичні етапи формування емпатійного читання на уроках української літератури.

Теоретичне обґрунтування проблеми. Спираючись на концептуальні положення С. Васюти, варто наголосити, що розвиток емоційно-ціннісного ставлення учнів до змісту художнього твору є не просто допоміжним елементом, а фундаментом для формування цілісного світогляду випускника Нової української школи. Емоційне осмислення художнього тексту дає змогу учневі вийти за межі пасивного споживання змісту художнього твору й виробити власне ставлення до описаних подій (Васюта, 2019: 70). У контексті антиколоніального дискурсу це набуває особливого значення, позаяк через емоційне осягнення текстів учні старшої школи вчаться не лише співпереживати, а й трансформувати складний історичний досвід у конструктивну життєву позицію. Такий підхід допомагає молодій людині зберігати оптимістичний вектор розвитку та ефективно опановувати власні емоційні реакції навіть у дестабілізуючих життєвих обставинах. Продовжуючи цю думку, слід зазначити, що емпатійне залучення під час аналізу літератури виступає своєрідним тренажером для емоційного інтелекту, адже коли учень пропускає крізь себе травматичний чи визвольний досвід героїв, він дешифрує складні культурні коди не на рівні сухої пам'яті, а на рівні особистісного переживання, що створює стійкий психологічний імунітет. Простіше кажучи, розуміння механізмів гноблення та опору дає змогу краще орієнтуватися в сучасному інформаційному полі, відрізняти маніпуляції від щирих цінностей і, зрештою, виходити з кризових ситуацій з чітким розумінням власної ідентичності. Таким чином літературна освіта перетворюється з механічного вивчення канону на дієвий інструмент саморегуляції та соціальної адаптації.

У контексті дослідження слід зазначити, що емпатійне читання не може розглядатися лише як пасивне співчуття, позаяк воно є активним процесом, що спирається на глибинні психологічні механізми сприйняття. Як слушно зазначає О. Красовська, «емоції є особливим класом психічних явищ, які виявляються у формі безпосереднього, пристрасного переживання суб'єктом життєвого змісту предметів і ситуацій» (Красовська, 2015 : 148). Водночас почуття дослідниця трактує як вибіркове і стійке емоційне ставлення індивіда до навколишнього світу. Екстраполюючи ці дефініції на методику роботи з художнім текстом (зокрема, з романом А. Кокотюхи «Врятувати Березень»), стає очевидним, що саме через «пристрасне переживання» учень здатний перепроживати чужий

досвід, перетворивши його на свій власний. Формування стійкого емоційного почуття до подій військових дій чи окупації, змальованих у творі, саме і дозволяє старшокласнику вийти на рівень тривалої ціннісної орієнтації, а не обмежитися ситуативним жалем.

Окрім того, емоційна сфера учня під час читання виконує роль потужного каталізатора мислення та діяльності. Розвиваючи цю думку, варто звернутися до концепції Л. Горбань, яка наголошує на тому, що емоції суттєво впливають на перебіг людської діяльності й, виступаючи формою вияву особистості, функціонують як внутрішні збудники та зумовлюють її динаміку (Горбань, 2018: 262). На уроках української літератури це означає, що емоційний імпульс від прочитаного є тією першоосновою, яка запускає внутрішню мотивацію до глибокого аналізу. Простіше кажучи, якщо текст не зачепив емоційно, учень не матиме внутрішнього збудника для інтелектуальної роботи, натомість він залишиться байдужим виконавцем формальних учительських завдань.

Згідно з висновками Л. Горбань, почуття та емоції відіграють ключову роль у поведінці людини, виконуючи дві фундаментальні функції: сигнальну та регульовальну (Горбань, 2018: 264). У процесі формування емпатійного читання ці функції набувають особливого дидактичного значення:

- Сигнальна функція спрацьовує в момент першого зіткнення з художньою реальністю образу: емоційний дискомфорт, тривога чи, навпаки, солідарність із героями «Врятувати Березень» сигналізують старшокласнику про наявність гострого ціннісного конфлікту, змушуючи його фокусувати увагу на ключових антиколоніальних сенсах твору.

- Регульовальна функція, своєю чергою, допомагає учневі керувати власним сприйняттям, структурувати свій внутрішній стан у відповідь на прочитане, трансформуючи первинний емоційний шок від художнього зображення історичної травми у свідому, відрефлексовану позицію.

Результати та дискусії. Описаний вище синергетичний зв'язок між сигнальною та регульовальною функціями емоцій вимагає від учителя-словесника особливого підходу до добору текстового матеріалу для роботи в класі. Перехід від теоретичного осмислення емпатії до її практичного втілення найкраще здійснювати за допомогою мікроаналізу фрагментів тексту, що мають найвищий ступінь емоційної напруги та містять гострі ціннісні дилеми. У романі А. Кокотюхи «Врятувати Березень», який змальовує перші тижні повномасштабного вторгнення та досвід виживання в окупації на Київщині, таких точок емоційного зламу є чимало. Для того, щоб активізувати емпатійний потенціал старшокласників, методично доцільно

зосередитися на трьох ключових смислових блоках твору, кожен з яких запускає конкретний рівень співпереживання та рефлексії.

Яскравим прикладом для практичної реалізації першого методичного блоку («Руйнування звичного світу») є початковий діалог між головними героями роману – Анатолієм та Лесею:

« – Пишуть – війна, – Леся розвертає до мене екран, ніби я звідси ладен щось побачити й прочитати.

– Хто пише?

– Новини. Фейсбук. Усі.

– Не читай дурного, та чомусь розумію: вона права.

– Тольо! – і знову цей тон. – Бомблять Київ, не чуєш?»

– Чую дзвін. Не знаю, де він, – сперечаюся не з нею – із собою. – Йдіть усі до Юльчиної кімнати. Там вікна в інший бік виходять.

– Ми на дванадцятому, Толь, – зітхає Леся. – Нема різниці, куди виходять вікна» (Кокотюха, 2022: 6).

Цей лаконічний, але надзвичайно напружений діалог фіксує точку нуль – момент, коли звична реальність цивільного життя миттєво тріщить під тиском катастрофи. Автор майстерно передає психологічний стан героїв через заперечення та розгубленість. Однак, для того щоб цей фрагмент не перетворився на формальне читання, вчителю-словеснику доцільно застосувати метод «емоційного занурення» та систему відкритих емпатійних запитань. Наприклад, учитель пропонує учням проаналізувати репліку головного героя («Не читай дурного») і ставить учням питання «Що насправді ховається за цим намаганням героя відмахнутися від новин? Це байдужість чи спроба захистити близьких і свій внутрішній спокій від того, у що страшно повірити?». Варто зазначити, що репліка головної героїні про дванадцятий поверх і вікна є емоційним тригером, близьким кожному українському старшокласнику. Запитання до класу: «Які почуття викликає у вас усвідомлення героями своєї вразливості? Згадайте свій ранок 24 лютого: які «захисні» (навіть нелогічні) дії виконували ви чи ваші батьки, щоб угамувати паніку?». Робота з цим уривком запускає сигнальну функцію емоцій, визначену Л. Горбань. Через співпереживання героям, які опинилися в пастці власної міської квартири, учні актуалізують свій пригнічений або витіснений досвід початку повномасштабного вторгнення.

Тут варто додати, що завдання методики емпатійного читання не ретравматизують учня, а допомагають йому через діалог із текстом трансформувати цей емоційний дискомфорт. Спільне обговорення показує старшокласникам, що страх, заперечення і розгубленість у перші хвилини кризи – це природна людська реакція, а не слабкість.

Якщо перший етап роботи з текстом був спрямований на усвідомлення загрози, то наступний крок методики має на меті занурити учня в епіцентр ціннісного та фізичного зіткнення. Найбільш репрезентативним для цього є фрагмент, у якому домашній простір героїв остаточно руйнується актом прямої агресії:

«– Толя! Куди ви його?! Він нічого не зробив! Толя-а-а-а!»

Крик заглушає довга автоматна черга. Не витримую, рвучко розвертаюся. Бурят, який в'язав мене, лупить із калаша по одвірку. Від куль розлітаються тріски. Леся присідає в проїомі дверей. Незграбно, неоковирно, мов тлуста гуска, суне до сіней. З середини чую несамошитий дитячий рев» (Кокотюха, 2022: 88).

У цьому уривку емпатійне читання виходить на рівень співпереживання травмі, що є критично важливим для розуміння антиколоніального дискурсу. Тут ми бачимо не просто опис бойових дій, а деструкцію самої основи людського існування – безпеки власної родини.

З погляду психології сприйняття, яке ми розглядали крізь призму праць Л. Горбань, цей епізод запускає граничну сигнальну функцію (Горбань, 2018). «Несамошитий дитячий рев» та «автоматна черга» стають звуковими тригерами, що миттєво вибивають учня зі стану пасивного спостерігача. Особливої уваги заслуговує авторська деталь, а саме – порівняння Лесі з «тлустою гускою», яка «неоковирно суне до сіней». У межах емпатійного аналізу вчителю важливо пояснити старшокласникам, що це не побутове приниження жінки автором, а відображення специфічного стану дисоціації головного героя. Коли реальність стає нестерпно жорстокою, психіка головного героя починає сприймати її через деформовану, майже гротескную оптику. Це момент, коли страх перетворюється на заціпеніння, а рідна людина виглядає беззахисною і втрачає свою звичну подобу під дулом автомата.

Робота з цим фрагментом на уроці має бути спрямована на дешифрування механізмів гноблення. Вчитель може запропонувати учням наступні вектори обговорення: «Як згадка про етнічну належність окупанта («бурят») та його безглузда стрілянина по одвірку («лупить із калаша») допомагають зрозуміти колоніальну природу війни»? Тут учні мають дійти до розуміння того, що агресор прагне не просто перемогти, а розтоптати гідність і знищити саму ознаку дому. Далі вчитель може запропонувати учням уявити та відчувати стан Анатолія, який бачить свою сім'ю в момент абсолютної вразливості: що в ці хвилини переживає головний герой – безсилля чи гнів; як цей гнів стає внутрішнім збудником до діяльності, про який писала Л. Горбань?

Аналіз такого емоційно-важкого тексту є необхідним тренажером для емоційного

інтелекту випускника. Завдяки залученню регульовальної функції емоцій, старшокласник навчається не занурюватися у стан емоційної безвиході від прочитаного, а трансформувати емпатію до жертв у солідарність з ними.

Завершальним етапом методики формування емпатійного читання є робота з фрагментами, що фіксують моменти найвищої духовної єдності героїв. У творі «Врятувати Березень» такою сценою є мить возз'єднання Анатолія з донькою:

«— Тут діти! — слабенький наляканий жіночий голос ізсередини.

— Юля! — стримувати себе вже сил нема, вигук виривається сам.

— Тато!! — упізнаю голос і ледве не зношу двері з петель.

Усередині темно. Та дарма, донька, моя маленька Юлька в червоній курточці, налітає на мене, стрибає, чіпляється за шию. Автомат заважає, стукає в груди — і я скидаю його собі під ноги.

А тоді обіймаю доньку, важко дихаю, не хочу стримувати вологу з очей, не соромлюся, лиш шепочу:

— Я колючий, колючий, колючий...

Навзаєм чую:

— Ти хороший, хороший, хороший...» (Кокотюха, 2022: 115).

У цьому епізоді ми спостерігаємо те, про що писала О. Красовська: перехід від ситуативного переживання до стійкого емоційного ставлення, яке і формує почуття. Для старшокласника цей текст стає майданчиком для ідентифікації з найвищою гуманістичною цінністю — безумовною любов'ю, яка виступає антитезою до хаосу війни. Важливою деталлю для аналізу є жест Анатолія, де він скидає автомат собі під ноги, щоб обійняти дитину. В контексті антиколоніального дискурсу це символізує пріоритетність життя над смертю. Зброя була лише інструментом захисту, але справжня сила героя у його здатності залишатися «хорошим» і «колючим» (справжнім, живим), попри спроби ворога перетворити його на гвинтик військової машини.

Для закріплення емпатійного досвіду вчитель може застосувати такі прийоми, наприклад, звернути увагу учнів на діалог-репліку («колючий» — «хороший»): чому саме ці прості слова в момент найвищої напруги звучать сильніше за будь-які пафосні промови? Це допомагає учням зрозуміти роль емоційної щирості у формуванні особистісної стійкості. Також учитель може запропонувати учням поміркувати, чому саме емпатія та здатність до глибоких почуттів роблять мешканців селища непереможними перед лицем безликої колоніальної маси агресора. Також педагог може запропонувати учням написати есе на тему: «Які почуття з цього уривку я б хотів(-ла) взяти як опору для власної психологічної стійкості?»

Реалізація такого підходу дозволяє вчителю виконати завдання, окреслене Л. Горбань: використати емоції як внутрішні збудники діяльності. Коли учень співпереживає цій сцені, його «сигнальна система» фіксує перемогу світла над темрявою, а «регульовальна функція» допомагає опанувати власний тривожний стан, замінюючи його вірою в силу людської солідарності.

Висновки. Підсумовуючи викладене, варто наголосити, що методика формування емпатійного читання на уроках української літератури є не просто дидактичним прийомом, а життєво необхідним інструментом інтелектуального й емоційного розвитку старшокласників. Аналіз роману А. Кокотюхи «Врятувати Березень» крізь призму психологічних концепцій О. Красовської та Л. Горбань дає підстави стверджувати, що емоційна сфера учня відіграє домінуючу роль у засвоєнні антиколоніального дискурсу. Завдяки активізації сигнальної функції емоцій, учні отримують можливість розпізнати й прорефлексувати механізми колоніального насилля та травми, що відображені в тексті. Водночас регульовальна функція забезпечує перехід від первинного емоційного шоку до свідомої громадянської позиції, де людяність, співчуття та солідарність постають як головні чинники національного спротиву.

Використання системи емпатійних запитань та фокусування на емоційно насичених фрагментах твору — від руйнування звичного світу до катарсису зустрічі з рідними — перетворює процес читання на активну внутрішню діяльність. Такий підхід дозволяє реалізувати ключові завдання Нової української школи, тобто — не лише надати знання про літературний канон, а й сформулювати емоційно зрілу особистість із високим рівнем психологічного імунітету. Зрештою, саме через «пропускання тексту крізь себе» література стає для молодого людини дієвим механізмом саморегуляції та збереження власної ідентичності в турбулентному сучасному світі.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Васюта С. Д. Емоційно-ціннісна компетенція як важлива складова літературної компетентності на уроках української літератури. *Шкільна мовно-літературна освіта: традиції і новаторство: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції* (Київ, 17 травня 2019 р.) / Інститут педагогіки НАПН України, Відділ навчання української мови та літератури. Київ, 2019. С. 67–73.
2. Горбань Л. В. Формування на уроках зарубіжної літератури духовно-емоційної сфери учня. *Актуальні питання філології і методики викладання мов: зб. наук. пр.* 2018. С. 259–270.
3. Кокотюха А. Врятувати березень. Харків : Вид-во «Ранок», 2022. 240 с.

4. Красовська О. А. Роль емоцій в навчальній діяльності підлітків. *Актуальні проблеми психології в закладах освіти*: зб. наук. пр. 2015. Вип. 5. С. 146–152.

REFERENCES:

1. Vasiuta, S. D. (2019). Emotsiino-tsinnisna kompetentsiia yak vazhlyva skladova literaturnoi kompetentnosti na urokakh ukrainskoi literatury [Emotional-value competence as an important component of literary competence in Ukrainian literature lessons]. *Shkilna movno-literaturna osvita: tradytsii i novatorstvo* [School language and literature education: traditions and innovation]: materialy Vseukrainskoi naukovopraktychnoi konferentsii (Kyiv, May 17, 2019). Kyiv: Instytut pedahohiky NAPN Ukrainy, 67–73.

2. Horban, L. V. (2018). Formuvannia na urokakh zarubizhnoi literatury dukhovno-emotsiinoi sfery uchnia [Formation of the spiritual and emotional sphere of the student in foreign literature lessons]. *Aktualni pytannia filolohii i metodyky vykladannia mov* [Current issues of philology and methods of language teaching], 259–270.

3. Kokotiukha, A. (2022). *Vriativaty berezen* [Saving March]. Kharkiv : Ranok.

4. Krasovska, O. A. (2015). Rol emotsii v navchalnii diialnosti pidlitkiv [The role of emotions in the learning activity of adolescents]. *Aktualni problemy psykholohii v zakladakh osvity* [Actual problems of psychology in educational institutions], 5, 146–152.

Стаття поширюється на умовах
ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

Дата першого надходження статті до видання: 03.08.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 31.08.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 26.10.2026